

Küresel sağlığı geliştirmede hemşirelik eğitimi¹

Hülya Kaya*

Özet

Yirminci yüzyılın sonlarına doğru dünya politik, teknolojik, ekonomik, sosyal alanda ve sağlık alanında karmaşık bir sürece girdi. Sıklıkla küreselleşme olarak tanımlanan bu süreçte sağlıkla ilgili küresel yayılımı içeren birçok sorun yaşandı ve halen yaşanmaktadır. Bu durum, özellikle sağlık bakımı sunan gruplar içinde büyük bir grubu oluşturan hemşirelerin küreselleşmenin getirdiği sağlık sorunlarının farkında olarak çözüm üretmelerini ve sağlığa küresel bir bakış kazanmalarını zorunlu kılmaktadır. Hemşirelerin bu niteliği kazanmaları, küresel sağlıkta mücadele edilmesi gereken kritik öğelerin hemşirelik eğitimi ile bütünleşmesini kaçınılmaz kılmaktadır. Bu makalede, küresel sağlığı geliştirmek için hemşirelik eğitiminde neler yapılabileceğine ilişkin öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme; küresel sağlık; küresel sağlığı geliştirme; hemşirelik; hemşirelik eğitimi

Nursing education to improve global health

Abstract

In the final decades of the twentieth century world went through a complex process in political, technological, economic, social and health areas. In the process often referred to as globalization, many health problems including global spread have seen and many have still being seen. This situation obliges nurses who are the largest groups of health care providers, to be aware of health problems that result from globalization and to explore solutions these health problems requires them to gain a global perspective. To gain these attributes for nurses it is inevitable that critical elements needed challenges for global health should be integrated with nursing education. In this article, it is suggested that what to do to improve global health in nursing education.

Keywords: Globalization; global health; improvement of global health; nursing; nursing; education

¹ VI. Ulusal Hemşirelik Eğitimi (uluslararası katılımlı) Kongresi'nde sunulan panel konuşmasının geliştirilmiş şeklidir.

* İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu, Hemşirelik Öğretimi Anabilim Dalı, hulyakay@istanbul.edu.tr

Giriş

Yirminci yüzyılın sonlarına doğru dünya politik, teknolojik, ekonomik, sosyal alanda karmaşık bir sürece girdi bu durum sağlık alanında da yansıma buldu. Sıklıkla küreselleşme olarak tanımlanan bu süreçte sağlıkla ilgili küresel yayılımı içeren birçok sorun yaşandı ve halen yaşanmaktadır. Bu durum, özellikle sağlık bakımı sunan gruplar içinde büyük bir grubu oluşturan hemşirelerin küreselleşmenin getirdiği sağlık sorunlarının farkında olarak çözümleri sağlığa küresel bir bakış kazanmalarını zorunlu kılmaktadır. Hemşirelerin bu niteliği kazanmaları küresel sağlıkta mücadele edilmesi gereken kritik öğelerin hemşirelik eğitimi ile bütünleşmesini kaçınılmaz kılmaktadır (Henry1998; Taner 2002). Literatür incelendiğinde hemşirelik eğitimi programlarında küresel sağlığı geliştirme ile ilgili eğitim etkinliklerinin yetersiz olduğu görölmektedir (Baumann 2008;Carlton and Ryan 2007; Dickenson-Hazard 2004; Falk-Rafael 2006; Hegvary 2004; Kirk 2002). Bu makalede, küresel sağlığı geliştirmek için hemşirelik eğitiminde neler yapılabileceği konusunda öneriler sunulmaktadır.

Küresel sağlığı geliştirme ve hemşirelik eğitimi

Küresel sağlık dünya çapında sağlık ve sağlık bakımını etkileyen sosyal, politik, ekonomik, teknolojik, çevresel ve kültürel konuları kapsayan çok boyutlu bir kavramdır. Küresel sağlık tüm disiplinlerin dolayısıyla hemşireliğin uygulama, araştırma alanı olarak kabul edilmektedir. Bu durum dikkate alındığında hemşirelikte lisans, lisansüstü ve mezuniyet sonrası eğitim programlarının bölgesel, ulusal ve küresel sağlığı kapsar biçimde düzenlenmesi bir zorunluluktur (Taşocak 2008). İlgili çalışmalarda hemşirelerin küreselleşmenin çevre ve sağlık üzerine ilişkin farkındalığın yetersiz olduğuna ve hemşirelerin konuyla ilgili tartışmalara katılmakta isteksiz olduğuna dikkat çekilmektedir (Baumann 2008;Carlton&Ryan 2007; Dickenson-Hazard 2004; Falk-Rafael 2006; Hegvary 2004; Kirk 2002;Nicol 2002; Thorne 1997; White 2005). Maurree ve Opare'nın da içinde bulunduğu birçok hemşire yazar uluslararası hemşireliğin ve küresel sağlığın, hemşirelikte daha çok söylemde kaldığına yaşama geçmediğine dikkat çekmektedir. Milli ve arkadaşları küresel ekonomik, politik, sosyal teoriler ile bir disiplin olarak hemşirelik arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmalara odaklanılması gerektiğini ifade etmektedir (Carlton&Ryan 2007). Bazı hemşire yazarlar, hemşire eğitimcilerin küresel sağlığı ele alma konusunda daha hızlı hareket etmeleri ve hemşireleri küresel düzeyde bakım vermeleri için hazırlamaları gerektiğine dikkat

ekmektedirler. Taner, küresel bilinçliliğin bu güne kadar hiç bu kadar önemli olmadığını akademisyenlerin artık onun önemini kabul etmelerinin zorunlu olduğunu ifade etmektedir (Henry1998; Taner 2002).

Hegvary küresel sağlığı geliştirmek için; sağlığı etkileyen sosyal koşullar, çocuk ve adolesan sağlığı, aile planlaması, enfeksiyöz hastalıkları önleme, madde bağımlılığı, fiziksel ve mental sağlık, sağlık sistemleri ve toplum arasındaki bağlantı, sağlık durumlarını ölçmek için yöntemler belirleme olmak üzere sekiz mücadele konusu tanımlamakta ve bu konuların eğitim programları içine yerleştirilmesinden söz etmektedir (Hegvary 2004). Venema, hemşirelik ve halk sağlığının master programlarında küresel sağlıkla ilgili bir dersin entegre biçimde planlanmasını, içeriğinde uluslararası sağlık organizasyonları, halk sağlığı, çevre sağlığı, ekonomik gelişim ve küresel sağlık konularının ele alınmasını önermektedir. White, hemşirelik öğrencilerinin politik, ekonomik örüntüler, insan sağlığı üzerine çevrenin etkisi, sağlığı geliştirme, küresel bakışla hemşirelik gibi web destekli derslerle küresel sağlıkla ilgili farkındalığının artırılabilieceğine ilişkin öneriler sunmaktadır (Carlton&Ryan 2007). Mircol, hemşire eğitimcilerinin, hemşirelerin küresel sağlık bakımı sisteminde yer alabilmelerini desteklemek için eğitim programlarının içeriğinin düzenlemeleri gerektiğini ifade etmektedir. Wright ve meslektaşları Amerika Birleşik Devletleri'nde yüz hemşirelik eğitim programını incelemiş bunlardan sadece üçte birinde küresel sağlık konusunun yer aldığını ve hemşirelik konularına entegre edilmediği bulmuşlardır (Carlton&Ryan 2007).

Küresel sağlık hemşirelik uygulamalarının temelinde yer alan önemli öğelerden biri olarak tanımlanmaktadır. Ancak, konunun önemine karşın konuya ışık tutacak nitelikte kaynakların sınırlı olduğu, var olanların ise bir eğitim programının yapılandırılmasından daha çok içeriğine odaklandığı belirtilmektedir (Henry 1998; Kickbusch et all 2007; Messias 2001). Kleffel hemşirelikte küresel çevrenin ilişkisine yönelik farkındalığın artmasına rağmen uygulamaya geçirmede anlamlı bir artışın olmadığını ifade etmektedir. Kirk ve McDonald'ın yaptıkları bir araştırmada hemşire akademisyenler hemşirelerde küresel çevre sorunlarına ilişkin farkındalığın arttığını, ancak hemşirelerin bu sorunlar üzerine yapılan tartışmalara katılmak ve karar verme konusunda yetersiz olduklarını belirtmişlerdir. Kirk, hemşirelerin küresel sağlığa ilişkin farkındalığın yetersiz olduğunu, hemşirelik eğitim programlarının düzenlenmesi gerektiğini ileri sürmektedir (Kirk 2002). İlgili alışmalar gelişmiş ülkelerdeki

durumu yansıtmakta olup gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkelerdeki durumu tahmin etmek mümkündür.

Bu durumda hemşirelik eğitiminde neler yapılabilir?

Atılacak ilk adım hemşirelerin profesyonel rol, işlev ve sorumluluklarını küresel sağlık açısından inceleyerek tekrar tanımlamaktır. İkinci adım bu rol, işlev ve sorumlulukları gerçekleştirecek biçimde eğitim programlarını yapılandırmaktır.

Bu doğrultuda,

- Küresel sağlık hemşirelik eğitiminin temel amaçları arasında yer almalı ilgili tüm derslerin içeriğine entegre edilmelidir. Uluslararası Hemşireler Birliği (ICN) küresel sağlığı hemşirelik fonksiyonları içinde tanımlamakta özellikle lisansüstü programlarda küresel sağlıkla ilgili derslere yer verilmesi gerektiğini belirtmektedir (Gennaro 2007; Kickbusch et al 2007; Messias 2001). Carlton ve Ryan yaptıkları çalışmada küresel sağlığın toplum sağlığı derslerinin entegre bir parçası olarak ele alınması gerektiğine ilişkin görüşlerin olduğunu belirtmektedir (Carlton&Ryan 2007). Ancak, küresel sağlık kavramının tek bir dersin içeriğine entegre edilemeyecek kadar çok boyutlu olduğu yadsınamaz bir gerçektir.
- Küresel sağlık konuları uzaktan eğitim yoluyla küresel düzeyde ele alınmalıdır. Literatürde online dersler geliştirilmesine yönelik çalışmaların olduğu dikkat çekmektedir (Baumann 2008).
- Hemşirelik eğitiminde küresel düzeyde minimum eğitim standartlarının belirlenmesi küresel sağlıkla ilgili eğitim açısından önemlidir. Küresel düzeyde eğitim standartlarını izleyecek uluslararası bir otoritenin olmaması önemli bir sorundur (Baumann 2008). Uluslararası eğitim standartlarını belirlemek için Avrupa Birliği (EU), National League for Nursing Accrediting Commission (NLNAC), Association of University Schools of Nursing (AACN) gibi kuruluşların bazı uğraşları vardır (Gennaro 2007; Magnusson 2007). Bu uğraşlar küresel düzeye çıkarılmalıdır. Ancak belirlenecek bu eğitim standartları ülkenin ve toplumun gereksinimleri ile tutarlı hale getirilmelidir. Bu konuda eğitimci hemşirelere önemli rol düşmektedir.
- Küresel sağlığı geliştirmeye yönelik hemşirelik eğitiminde olmazsa olmaz bir nokta eğitimin insanı merkeze alan bütüncül felsefeye temellenmesidir. Bütüncül eğitim

felsefesi; öğrenenin biyo-psiko-sosyal yönden gelişimini sağlar; öğrenenin içinde bulunduğu doğal, toplumsal olaylara duyarlı hale gelmesinin sağlar; öğrenenin doğa, toplum, birey arasındaki anlamlı ilişkiyi kavramasını sağlar; öğrenenin insanı parçalara ayırmak yerine bütün olarak görmesinin sağlar; öğrenenin doğal çevreye saygılı, sosyal adalet duygusu gelişmiş, insan haklarına saygılı vatandaşlar olarak yetişmesini sağlar, öğrenenin insanın evrensel bir varlık olduğunu kavramasını sağlar (Miller 2005). Hemşirelik eğitimi bu felsefeye yabancı değildir. Ancak, uygulamaya yansıtımda bazı güçlükler yaşanmaktadır. Bütüncül eğitim felsefesiyle yetişmiş bir hemşirenin küresel sağlığın geliştirilmesine etkin ve doyumlu bir biçimde katkıda bulunacağı göz ardı edilmemelidir.

- Uluslararası düzeyde küresel sağlıkla ilgili bilimsel programlar (workshop, panel, konferans vb) düzenlenmelidir.
- Uluslararası düzeyde sağlıkla ilgili yaşanan sorunların çözümüne ilişkin mesleki uygulamaları, deneyimleri paylaşmak amacıyla e-posta arkadaşlıkları kurulmalıdır.
- Profesyonel hemşirelik kuruluşları, uluslararası sağlık kuruluşları ile işbirliği içinde uluslararası projeler geliştirilmeli veya var olan projelerde sorumluluk alınmalıdır. Bu çabalar bireysel düzeyden kurumsal düzeye çıkarılmalıdır.
- Öğrenci-öğretim elemanı değişim programları hem ulusal hem küresel düzeyde yapılmalıdır. Bu değişim programları hem batı ülkelerini hem de doğu ülkelerini kapsamalıdır. Dünya sağlığını geliştirmek amaçlanılıyorsa sağlık ve sağlık bakımını etkileyen bölgesel farklılıkların, alternatif sağlık ve sosyal yapı programlarının bilinmesi açısından bu programlar önem taşımaktadır. Hemşirelik eğitimde bu konuda büyük çabalar olduğu bilinen bir durumdur daha da arttırılmalıdır.

Sonuç

Sonuç olarak; küresel sağlığı geliştirmek için hemşirelik eğitimi programlarında yapılacak değişimlerin akıntıya kapılmadan, akıntı gücünü kullanarak insan faktör unutulmadan yapılması gerektiği söylenebilir. Küresel sağlığı geliştirmenin anahtarının, uygun eğitim olduğu unutulmamalı, küresel düşünüp bölgesel hareket edilmelidir.

Kaynaklar

- Baumann, A. (2008). Globalization of higher education in nursing. *The Online Journal Issues Nursing*, 13(2).
- Carlton, K.H., Ryan, M.(2007).Integration of global health concepts in nursing curricula:A national study. *Nurse Education Perspectives*, 28(3), 124-129.
- Dickenson-Hazard, N. (2004). Global health issues and challenge, *Journal of Nursing Scholarship*, 36(1), 6-10.
- Falk-Rafael, A.(2006). Globalization and global heath:Toward nursing praxis in the global community. *Family& Community Health*, 29 (1), 2-14.
- Gennaro, S.(2007) Advancing knowledge that improves world health. *Journal of Nursing Scholarship*, 39(4),289.
- Hegyvary, S.T.(2004). Working paper on grand challenges in improving global health. *Journal of Nursing Scholarship*, 36(2), 96-101.
- Henry, B.(1998). Globalization, nursing philosphy, and nursing science. *Journal of Nursing Scholarship*, 30(4),302.
- Kickbusch, I., Novotry, T.E., Drager, N., Silberschmidt, G., Alcazar, S.(2007). Bulletein of the World Health Organization, 85(12), 971-973.
- Kirk, M.(2002).The impact of globalization and enviromental change on health:challenges for nurse education. *Nurse Education Today*, 22 1), 60-71.
- Magnusson, R.S. (2007). Non-communicable diseases and global health governance: enhancing global processes to improve health development. *Globalization and Health*, 3(2), doi10.1186/1744-8603-3-2.
- Messias, D.K.H.(2001.) Globalization, nursing, and health for all. *Journal of Nursing Scholarship*, 33(1), 9-11.
- Miller, R. (2005). Bütüncül eğitimin felsefi kaynakları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(10), 33-40.
- Nicol, M.J.(2002). The impact of globalization and enviromental change on health:challenges for nurse education. *Nurse Education Today*, 22, 74-75.
- Taner, C.A.(2002). Global perspectives in nursing education. *Journal of Nursing Education*, 41(7), 287-288.
- Taşocak, G. (2008). Açılış Konuşması. *VI.Ulusal Hemşirelik Eğitimi Kongresi: Özet Kitabı*(17-18). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Thorne, S.(1997). Global consciousness in nursing: An ethnographic study of nurses with an international perspectiv., *Journal of Nursing Education*,36(9), 437-442.
- White, J.L.(2005). Introducing undergraduate students to glabal health, *Nurse Education Perspective*, 26(3), 157-162